

Rezumatul discuțiilor

Fereastra de oportunitate rămâne deschisă: Ce urmează în parteneriatul strategic pentru integrare europeană

3 Martie 2011, Chișinău

Acesta sesiune de dezbateri organizată la Chișinău de un think tank românesc reprezintă primul eveniment de acest fel, la care au participat atât oficialități ai guvernelor celor două state, reprezentanți ai societății civile și experți independenți.

Obiectivele sesiunii de dezbateri au fost de a identifica angajamentele luate de România (sau care urmează a fi luate pe parcursul derulării proiectului) în sprijinirea reformelor economice și instituționale din Moldova, monitorizarea stadiului de implementare a acestor angajamente și identificarea altor resurse de colaborare și arii de politici unde România poate ajuta Moldova, într-un schimb franc de idei între participanții la discuții.

In cadrul sesiunii, s-au prezentat următoarele rapoarte CRPE:

- **DI. Cristian Ghinea**, director CRPE: „Cum am folosit fereastra de oportunitate: bilanțul unui an de relansare a relațiilor România – Republica Moldova”, CRPE Policy Memo 19, Decembrie 2010;
- **DI. Dragoș Dinu**, coordonator sector public CRPE: „Percepții asupra rolului României în Moldova”, CRPE Policy brief 6, Martie 2011;

Ideii dezbătute

Sprijinul public și politic pentru integrare în RM

- RM trebuie să orbiteze pe lângă o organizație mai mare și acea organizație este UE. Este o presiune din partea societății de a grăbi integrarea. Conform barometrului opiniei publice din 2009, 63% din cetățenii RM ar vota pentru integrarea la UE.

- Există o fereastră deschisă, o declarație de intenție foarte fermă din partea AIE. Dar care este finalitatea acestei intenții? În ritmul actual, eforturile vor trebui să ducă la etapa pregătitoare.

Dialogul între UE și RM

Agenda integrării

- Există un dinamism în ultima perioadă în relația dintre Chișinău și Bruxelles. Comisarii europeni au fost de 6 ori la Chișinău. Acest lucru este o dovadă a angajamentului RM. RM a reușit să ajungă un model, "o istorie de succes în cadrul parteneriatului estic".
- Dacă din 2005-2008 RM s-a lăsat condusă de un Plan de Acțiuni RM-UE, acum acesta a expirat. Întrebarea e ce urmează după.
- Problema extinderii nu mai este o prioritate pe agenda europeană, fiind devansată de probleme precum criza economică și guvernarea economică, dar rămâne deschis subiectul recunoașterii perspectivei europene a Republicii Moldova. Perspectiva unei viitoare integrări ar da imbolduri în plus.

Acordul de Asociere

- S-au lansat negocierile Acordului de Asociere și se avansează dinamic. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova (MAEIE) speră lansarea negocierilor în mai, cu ocazia viitorului Consiliu de Cooperare. Parteneriatul estic nu oferă cadrul mai larg. Pentru a fi mai ambițioși, MAEIE încercă să convingă că există o perspectivă de aderare. Ar fi un imbold și pentru reformarea instituțiilor și pentru dezvoltarea economie.

Dialogul pentru vize

- S-a lansat Dialogul pentru vize. Procesul s-a mișcat rapid și în 6 luni, mai exact în data de 24 ianuarie 2011, am primit Planul de Acțiuni. Cabinetul de miniștri a aprobat un plan național de implementare a acestor acțiuni. Până în mai 2011 se va produce un raport despre implementarea acestui plan de acțiuni.

Drepturile Omului

- În 2010 s-a lansat Dialogul RM-UE privind drepturile omului. A avut o valoare adăugată din perspectiva Dialogului de vize.

Transnistria

- UE este un actor important în problema Transnistriei. În cadrul Serviciului European de Acțiune Externă a fost numit un reprezentant al UE în procesul 5+2. Apropierea de UE sperăm că va soluționa problema Transnistriei.
- Apropierea RM de UE a facilitat soluționarea problemei transnistrene.

Transportul energiei

- Printre prioritățile RM se numără și întărirea dialogului RM-EU, precum conectarea RM la rețeaua pan-europeană de transport a energiei electrice *ENTSO-E*.

Acquis-ul Comunitar

- Transpunerea acquis-ului comunitar merge "încet dar sigur". Or această transpunere durează prea mult. Este nevoie de mai multe dezbateri de conținut referitor la cum

trebuie transpus acquisul comunitar și introducerea pe agenda publică a subiectelor cheie ce țin de transpunerea acestuia.

- Institutul European din România oferă expertiză pe traducerea acquis-ului. În aprilie va fi o săptămâna de training pentru funcționarii CARE.

Relații economice

- În plan comercial RM este semi-integrată în UE. Nu a fost mai dificil a exporta în România după ce aceasta a devenit stat membru al UE.
- În RM, un om de afaceri întâmpină dificultăți în a accesa piața UE. Pentru a călători, a se promova, trebuie eliminat regimul de vize.

Relațiile între România și Republica Moldova

Acorduri și coordonare bilaterală

- Relația bilaterală dintre cele două țări a ieșit din comă. A căpătat vigoare, dinamism și diversitate. Interlocutorul a fost activ și profesionist în demersurile sale.
- În ceea ce privește relațiile între România și Republica Moldova, în timpul guvernării AIE au fost semnate o serie de acorduri bilaterale. Au fost deschise Consulate Generale la Iași, Bălți și a fost înființat Institutul Cultural Român "Mihai Eminescu". România a contribuit la o vizibilitate mai mare a RM în UE. Se încurajează continuarea acestui sprijin politic, un accent deosebit punându-se pe cooperarea bilaterală.
- Tratatul cu privire la regimul de frontieră este un document care s-a semnat pentru a da o mai mare coerență raporturilor de vecinătate. Este un document care are o dimensiune tehnică, dar are și o dimensiune politică. Este o falsă problemă aceea de a insista mereu că acest tratat este insuficient.
- În 28 februarie a.c. a fost o reuniune la Bruxelles convocată de România cu privire la aderarea Moldovei la rețeaua pan-europeană de transport a energiei electrice *ENTSO-E*. Se vor aloca bani pentru un studiu de fezabilitate premergător acestei aderări. În plus, periodic tema participării RM la Centrala de la Cernavodă este discutată public la Chișinău. În acest moment, tema este analizată inclusiv la Ministerul Economiei de la Chișinău
- Sunt lucruri care pot fi coordonate în relația România – Republica Moldova, dar sunt și lucruri care scapă efortului de coordonare și este absolut normal să fie așa. Raporturile dintre cele două țări au un grad de naturalitate, de spontaneitate, care se va sustrage fără îndoială mereu monitorizării, controlului, controlării instituțiilor, fie ale societății civile, fie ale guvernelor celor două state. Ministerele au regăsit un soi de entuziasm natural al colaborării bilaterale.

Integrarea în UE

- România nu își dorește să fie singurul „avocat”, protagonistul la Bruxelles al integrării europene a RM. Până la venirea a guvernare a AIE, România a fost în situația de fi unicul avocat al integrării europene a RM, dar acum nu mai este. Obiectivul României este acela de a lărgi grupul de sprijin al RM. Așa se explică și crearea Grupului de prieteni de la Bruxelles. Pentru apărarea propriilor interese naționale, România are nevoie de o RM europeană, stabilă, democratică.
- România și RM lucrează deja la un Plan de Acțiuni care își dorește să structureze relația bilaterală și contribuția posibilă a României la avansarea agendei europene a RM, deci în

acord cu recomandarea din raport. Se speră ca acest instrument să fie aprobat în cursul lunii martie a.c.

- RM contează pe sprijinul și expertiza colegilor români pentru a contura mai clar perspectiva europeană a țării.
- Deși fereastra s-a deschis, calitatea utilizării acesteia este de reproșat. Se putea face mai mult și mai rapid. 2010 a fost un an greu și trebuia să creeze premise de europenizare ireversibile. Or Ambasadorul RM la București a fost numit doar după 10 luni de la venirea la putere a AIE1. În plus, Moldova are un singur Consulat General și acesta este la Iași, în timp ce România este mult mai bine reprezentată în RM.

Asistență pentru dezvoltare

- Întârzierea acordării celor 100 de milioane nu este o problemă. România a deblocat o parte din acești bani atunci când a fost solicitată. Intervenția României la Cotul Morii a fost un răspuns la solicitările autorităților din RM. Acordul bilateral îi da României posibilitatea de a implementa/aloca acești bani în termen de 6 ani de la ratificare. Important e ca Ro și RM să găsească procedurile cele mai bune, să identifice nevoile reale, să creeze forumul de dialog între autoritățile române și cele de la Chișinău pentru ca România cu adevărat să sprijine RM.
- Asistența pentru dezvoltare face parte din elementele de soft power ale oricărui stat și așa este și în relația bilaterală România – Republica Moldova. Există o dimensiune politică evidentă a asistenței pentru dezvoltare.

Cetățenie, migrație și brain drain

- Există o distincție între procesul de acordare a pașapoartelor românești și procesul de redobândire a cetățeniei române. România nu distribuie pașapoarte publicului larg din RM. Statistic vorbind există o diferență mare între numărul celor care își redobândesc cetățenia și numărul celor care pe baza redobândirii cetățeniei ei solicită pașapoartele. Nu toți cei care își redobândesc cetățenia română cer pașaport românesc.
- În România studiază aproximativ 14.000 de elevi și studenți din RM. Este numărul de burse în continuă creștere asistență pentru Moldova sau, în condițiile în care le primesc cei mai buni studenți și elevi, brain drain?
- România a cheltuit până în prezent peste 40 mil Euro pentru burse. O soluție pentru evitarea brain drainului ar fi acordarea de burse postuniversitare angajaților din instituțiile publice din RM. Universitățile din Romania au deschis deja secții la Cahul și Bălți. Peste 1700 din cele 5.000 sunt redirecționate celor care studiază acolo.
- România a oferit RM posibilități de stagii, dar acestea au rămas nefolosite.
- O alta problema este migrația ilicită. Moldova beneficiază de pe urma remitențelor. Moldovenii trebuie să migreze circular. Libera circulație ar putea facilita acest lucru.
- Migrația trebuie să fie circulară și pentru asta problema trebuie văzută de la rădăcina. Nu există o strategie clară.
- Promovarea orașelor mai departe de capitală și organizarea evenimentelor acolo pentru ca și miniștrii să iasă din fotoliile lor.

Rolul și impactul ONG-urilor

- Sectorul neguvernamental a dobândit o expertiză bogată. Ambasada României la Chișinău folosește rapoartele ONG-urilor. Acestea au acumulat pondere politică și expertiză. Ambasada are un interlocutor activ în ONG-uri.
- DRP susține direct ONG-uri din RM.
- Din 2005 au fost continuu programe de schimburi de experți între instituțiile din Ro și RM, prin proiecte multilaterale, coordonate de alte state europene. Dar nu există un mecanism juridic care să permită Guvernului român să susțină direct ONG-urile din Moldova prin mecanismul asistenței pentru dezvoltare (ODA) al MAE București. Discuțiile pentru adoptarea unei HG au început în primăvara anului 2009.
- La HG se lucrează de cel puțin de 2 ani, iar Ambasada României insistă. Acordurile multilaterale reprezintă o soluție artizanală pentru finanțarea proiectelor societății civile. Asocierea cu un alt finanțator este o soluție, or această soluție este una extrem de costisitoare.
- Mai buna coordonare nu înseamnă a ști despre tot, mai buna coordonare înseamnă a avea strategie, a monitoriza, a interveni. Important sa existe astfel de evenimente ca sa creeze o masa critica.

Recomandări si aprecieri

- Raportul CRPE este o sinteză cu recomandări simple, umane, bine încheiate, fără o filosofie exagerată, ținute înspre procesul integrării europene a RM.
- Recomandă completarea agendei CRPE cu următoarele teme strategice:
  - Gestionarea benefică a migrației;
  - Reforma instituțională;
  - Reforma electorală.
- Se recomandă realizarea unui raport despre investițiile românești în RM.
- Este nevoie de o circulație mai mare a elitelor și ideilor, un schimb de idei mai mare între elite. Acest lucru ar putea fi facilitat de ICR.
- Ar fi interesant un raport care să arate ce se întâmplă cu cetățenii moldoveni, absolvenți ai universităților din România, la finalul studiului. Ar trebui o analiză a situației din educație și a modului în care instrumentul burselor de studiu pentru tineri din RM contribuie la dezvoltarea acestei țări.
- Un accent deosebit trebuie să se pună pe integrarea pe orizontală, pe crearea acelor punți de legătură între societatea civilă din RM și Ro.
- Se sugerează promovarea produselor, autorilor și ziarelor din RM în România.